

Drugs Rodef

Shiur# 539 | Dec 13th 2024

מאירת עינים	חשן משפט שפח חלכות מאבד ממון	שפתי כהן	קמיו
סעיף י"ב (כח) [ז] מפני צער דיחיד אסור למסרו. והיינו דוקא מפני צער (דעלמא) [ז] בעלמא, אבל אם מסרו בממון וכ"ש אם יסרו צמכות ועונשי הגוף מותר כמ"ש בסעיף ט' צה"ה. ועיין ד"מ סעיף (ט') [י"א], ועיין בטור בסמ"ח סעיף ז': (כח) [ז] ואם גרם לו היזק, נראה דר"ל היזק יותר ממה שחייב להגוי, אם צא לו על ידי שגילה לגוי מצריחתו, אבל בכדי מה שחייב לו אינו נקרא היזק: סעיף י"ג (ד) [ב] שהרי ממונו ראוי ליורשיו. פירוש, וכחצי [איוב כ"ז י"ז] יתן רשע וזדיק ילגש:	זה יהרג שמא ימסור אחרים. יב (ג) [מט] כל המוסר הצבור ומצערין מותר למוסרו ביד גוים להכותו ולאסרו ולקנסו אבל מפני צער יחיד אסור למסרו. הגה ^ז מי שעוסק בזיופים ^{יג} צמקוס שהמלכים מקפידים וכדומה יש לחוש שזיק רבים מתרין זו שלא יעשה ואם אינו משגיח יכולין למסרו לומר שאין אחר מתעסק בו ללא זה לצד ^ט מי שרואה לצרות ולא לשלם לגוים מה שחייב ואחד גילה הדבר אין לו דין מסור שהרי לא הפסידו רק שהוצרך לשלם מה שחייב מ"מ ^{יד} רעה גדולה עשה ^{טז} דהוי כמשיצ אצידה לגוי ^{יז} ואם גרם לו היזק חייב לשלם לו מה שגרם לו.	סעיף י"ב (כח) [ז] מפני צער דיחיד אסור למסרו. והיינו דוקא מפני צער (דעלמא) [ז] בעלמא, אבל אם מסרו צמכות ועונשי הגוף מותר כמ"ש בסעיף ט' צה"ה. ועיין ד"מ סעיף (ט') [י"א], ועיין בטור בסמ"ח סעיף ז': (כח) [ז] ואם גרם לו היזק, נראה דר"ל היזק יותר ממה שחייב להגוי, אם צא לו על ידי שגילה לגוי מצריחתו, אבל בכדי מה שחייב לו אינו נקרא היזק: סעיף י"ג (ד) [ב] שהרי ממונו ראוי ליורשיו. פירוש, וכחצי [איוב כ"ז י"ז] יתן רשע וזדיק ילגש:	קמיו

תשובות והנהגות כרך א סימן תתנ

שאלה: נהג יהודי הרגיל לנסוע במהירות מופרזת או בלי רשיון אם מותר למוסרו למשטרה

מפורש בשולחן ערוך (חושן משפט שפ"ח ס"ק י"ב) שאם עוסק בזיופים ומסוכן מזהירים אותו, ואם אינו משגיח לאזהרה יכולים למוסרו, עי"ש בביאור הגר"א שיש לו דין רודף אף שאינו מתכוין ואף שאינו רק גרמא ואף על פי שאינו אלא חששא עי"ש, ואין לך מסוכן כמו הנוסע תכופות במהירות מופרזת או בלי ידיעת מלאכת הנהיגה כראוי שלכן לא השיג רשיון, שאלו עלולים להרוג ח"ו ודינם כרודף, לכן התקנה של נהיגה כראוי וברשיון היא בצדק וביושר ולטובת הציבור וחייבין לשמור תקנות אלו, ואם הוא מזלזל בהם ויש חשש שיבוא לאבד נפשות ראוי הוא לעונש מרתיע אף מאסר, ועיין תשב"ץ (ח"ג סימן קס"ח) לאוסרו על ידי נכרים, ובמהרשד"ם ח"מ נ"ה סעיף ו'. אמנם כדאי לא למוסרו מיד אלא להתרותו תחילה ע"י רב העיר או הבית דין שאם ימשיך בדרכו ימסרו אותו למשטרה ויענש כראוי לו, (שבהתראה סתם אינו מאמין שבאמת ימסרוהו), ואם בכל זאת מתעקש בדרכו ומזלזל בציבור, ימסרוהו. (ומרן הגאון רבי

יעקב קנייבסקי זצ"ל רגז מאד על אלו העוברים חוקי תנועה, שנוסדו לפיקוח נפש דציבור, ושמעתי על אחד שבא לפניו שחושש מאד שיקבל עונש חמור על שעבר על חוקי התנועה ורוצה לבקש ברכתו שיפטרו אותו, והגיב במחאה חריפה מאד, שהאמת שראוי לעונש! (אף שלא היה ניחא לו במשפטיהם). וע"כ נראה שאם הוא בגדר מועד ואי אפשר לנו להענישו בעצמנו ועלול להזיק, ראוי ברשות בית דין או רב העיר למוסרו ומצוה קעביד להציל את הציבור ממזיק שעלול אפילו לסכן את חייהם.

שו"ת מנחת יצחק חלק ח סימן קמח

הנני בזה ע"ד שאלתו היות שיש כמה הנהגים בכלי רכב באופן המסכן את כל מי שנמצא לידם בדרכים, או בכלי רכב הסמוכים להם, ע"י כמה וכמה אופנים שחשבתם במכתבו, האם מותר למסרם לשלטונות, אשר בדרך כלל מענישים אותם בקנסות כספיים, או בשלילת הרשיון - נהיגה לתקופה מסויימת או במאסרים, למען ישמעו וייראו וימנעו מדברים המסכנים את הציבור ואף דעפ"י הלכה אסור למסור גופו או ממונו של ישראל לערכאות, אבל מי שמסכן הציבור אינו בכלל זה, וכמבואר ברמב"ם (פ"ח מה' חובל ומזיק) וש"ע (חו"מ סי' שפ"ח סעי' י"ב) שכל המיצר הציבור ומצערן מותר למסרו ביד עכו"ם להכותו ולאסרו ולקנסו וכו', ודבר ברור שכל אלו שנהגים באי זהירות ובצורה מופקרת מכניסים לסכנת נפשות את כל מי שנמצא בסמוך להם, והלא נצטוינו להתרחק מהסכנה, וכל דבר המביאים לידי סכנה, ואולי ע"י נקיטת אמצעים ופעולות נגדם נרחיק את הסכנה ויתמעטו האסונות עכת"ד וכו'. והנה הטעם דהמוסר הוא משום שיש לו דין רודף כמ"ש ברמ"א שם /חו"מ סי' שפ"ח/ (סעי' י"ב) ובסמ"ע שם (ס"ק כ"ט) עיין שם, ודין רודף מבואר שם בש"ע /חו"מ/ (סי' תכ"ה ס"א), דכל ישראל מצווין להצילו, כפי סדר ההצלה המבואר שם, וכתב שם הרמ"א דמי שמסכן רבים כגון שעוסק בזיופים דינו כרודף ומותר למוסרו למלכות, וכ"כ שם /חו"מ/ (סי' שפ"ח סי"ב), דמי שעוסק בזיופים ויש לחוש שיזיק לרבים מתרין בו שלא יעשה ואם אינו משגיח יכולין למסרו וכו', ובהגר"א שם (סי' תכ"ה) כתב אף על פי שאין כוונתו לסכן כמו בעובדא בסוף ב"ק עכ"ל, ורצ"ל מה דאיתא שם (קי"ז ע"ב), ההוא גברא דאקדים ואסיק חמרא למברא וכו' בעי לאטבועי אתא ההוא גברא מלח לי' לחמרא (דחפו לחמור) דההוא גברא ושדיי' לנהרא וטבע אתא לקמי' דרבה פטרי' וכו', א"ל האי מעיקרא רודף הוי וכו' עכ"ל, וכ"פ ברמב"ם (פ"ח מה' חובל הט"ו) עיין שם ובש"ע /חו"מ/ (סי' ש"פ סעי' ד' ובהגה) עיין שם, והרי שם לא כוון לסכן ומ"מ הו"ל דין רודף כנ"ל.

ונבוא לנד"ד, דפשיטא דבנוסע במהירות מופרזת אשר לא יוכל לעצור את הרכב ברגע שיצטרך לעצור מבלי לגרום אסון, שהזכיר כ"מ במכתבו, דדינו כרודף, דהרי אף בהרבה פחות מזה, כתב בתשו' הרא"ש, הובא בטור (חו"מ סי' שע"ח), וז"ל מה שטוען שהוא פטור כיון שהוא ברשות הרבים והי' לניזק לשמור עצמו, לאו טענה היא, שאין לו לרוץ ברה"ר, ואפילו ברגליו, שיכול לעמוד כשירצה, כ"ש הרכב

סוס שאין לו לרוץ במקום שבנ"א שבני אדם רוכבין, שמא לא יוכל לעמוד כשירצה, ונמצא שפושע בו ומזיק בגופו הוא, כיון שרוכב על גוף הבהמה ומזיק בגוף הבהמה או באוכף שעליו לחייב לשלם כל מה שישימו בית דין וכו' עכ"ל, וכ"פ בש"ע שם /חו"מ סי' שע"ח/ (סעי' ח' ט') ועי' בסמ"ע שם, וא"כ ק"ו בן בנו של ק"ו כמו בנד"ד בנסיעה ברכב במהירות מופרזת דיש לו דין מזיק ממש, ואם הוא נוסע באופן היוצא מכלל השיעור הניתן יש לו בזה דין רודף, ואם אחרי ההתראה והאזהרה הוא ממשיך כרצונו, מותר למוסרו לשלטונות, - וכמו כן פשיטא במה שנזכר עוד במכתבו, כגון באינו עוצר הרכב בשעה שמסומן עבורו, שיוכלו הולכי רגל לעבור הכביש, וכן ברכב הבא מכוון אחר לנסוע, או שעוקף רכב אחר בצורה המסכנת, - או שנוהג רכב מבלי שעבר את הבחינה שיודע לנהוג ברכב ולשלוט עליו בעת הצורך - דכל אלו בכלל רודף המסכן עצמו ואחרים, ואף אם אין כוונתו לסכן הוי בכלל רודף כנ"ל. אמנם כמבואר בש"ע בכל אלו הדינים בין ברודף /חו"מ/ (בסי' תכ"ה) ובין במוסר /חו"מ/ (סי' שפ"ח סעי' י') ובין בעוסק בזיופים שם (סעי' י"ב) ובשאר מקומות, דקודם שימסור אותו לערכאות צריכים התראה, כן בנד"ד אין לעשות מעשה בלא התראת ב"ד, ובכן יש להעסקנים במצוה זו של הצלת נפשות לבוא לפני ב"ד ולהציע הצעתם לפניהם, ויה"ר שחפץ ד' בידכם יצליח וכאשר יצא דבר הב"ד יסכימו ג"כ מן השמים לטובת ותקנת הרבים. והנני בזה דושה"ט וחותרם בחותמי ברכות.

קובץ תשובות הרב אלישיב חלק ג סימן רלא

מסירה לשלטון משום תיקון העולם

בס"ד צום העשירי תשס"ד

לידידי הגאון הגרש"פ כהן שליט"א

ברכה ושלו' רב.

מכתבו קיבלתי במועדו ולא בידי להשיבו עד שהגעתי ליומא דמפגרי ביה רבנן.

תוכן השאלה אחד יודע ידיעה ברורה שמישהו מתעלל בילד או בילדה בעיני כיעור, ובאופן שאין בידינו לעצור בעדו שלא ימשיך במעשיו הרעים, האם מותר להודיע על כך לפקיד הממשלה.

והנה זה לשון הרשב"א בתשובותיו חלק ג' סימן שצ"ג "רואה אני שאם העדים נאמנים אצל הבירורים רשאים הן לקנוס קנס ממון או עונש הגוף הכל כפי שיראה וזה מקיום העולם שאם אתם מעמידין הכל על הדין הקצובים בתורה ושלא לענוש אלא כפי שענשו תורה - נמצא העולם חרב - ונמצאו פורצין גדרו של עולם, ונמצא העולם שמם, וכבר קנסו קנסות במכה את חבירו כו' בכל מקום ומקום דנין לגדור את הדור וכן עושין בכל דור ודור ובכל מקום ומקום שרואין שהשעה צריכה לכך - והנה אמרו שרב הונא שהיה בבבל קץ ידא - ולפיכך הברורים אלו שעשו זה אם ראו צורך השעה ותיקון המדינה - כדין עשו, -

וכל שכן בדאיכא הורמנא דמלכא וכענין שעשו ר' אלעזר ברבי שמעון בריש פרק הפועלים" -.

מתוך דברי הרשב"א שמעינן דבדבר שיש בו משום תיקון העולם יש כח לחכמי ישראל שבכל דור ודור לגדור גדר ולעמוד בפרץ גם במקום שאין לנו צירוף של הורמנא דמלכא, וממה שכתב הריטב"א בחידושיו לבבא מציעא משמע לכאורה שכחו של הורמנא דמלכא הוא מדין מלך, וזה לשונו "אמר להו תפסוהו, והא דדאין בלא עדים והתראות, ושלא בזמן סנהדרין, שאני הכא דשליחי דמלכא הוא ומדיני המלכות להרוג בלא עדים והתראה לייסר העולם כמו שאמרו בדוד שהרג גר עמלקי ושלוחו של מלך כמותו", אך כפי האמור בדבר שיש בו משום תיקון אין צריך בקבלת הורמנא דמלכא.

אכן כל זה להתיר להודיע לממשלה הוא באופן שהדבר ברור שאכן ידו במעל, ובזה יש מקום תיקון העולם, אך באופן שאין אפילו רגלים לדבר, אלא איזה דמיון אם נתיר הדבר לא רק שאין בזה משום תיקון העולם אלא הרס העולם יש כאן, ויתכן שבגלל איזה מרירות של תלמיד כלפי המורה מעליל על המורה או בגלל איזה דמיון - שוא מכניסים אדם למצב שטוב מותו מחייו, - על לא עול בכפו, ואין אני רואה שום היתר בדבר.

והנני בזה ידידוש"ת, יוסף שלו' אלישיב